

Esettanulmány az OxCAP-MH kérdőív nyelvi és kulturális szempontból érvényes magyar változatának kidolgozására

Helter Tímea¹, Dr. Kovács Ildikó², Dr. Kanka Andor², Dr. Varga Orsolya³, Prof. Dr. Kálmán János², Prof. Dr. Simon Judit^{1,4}

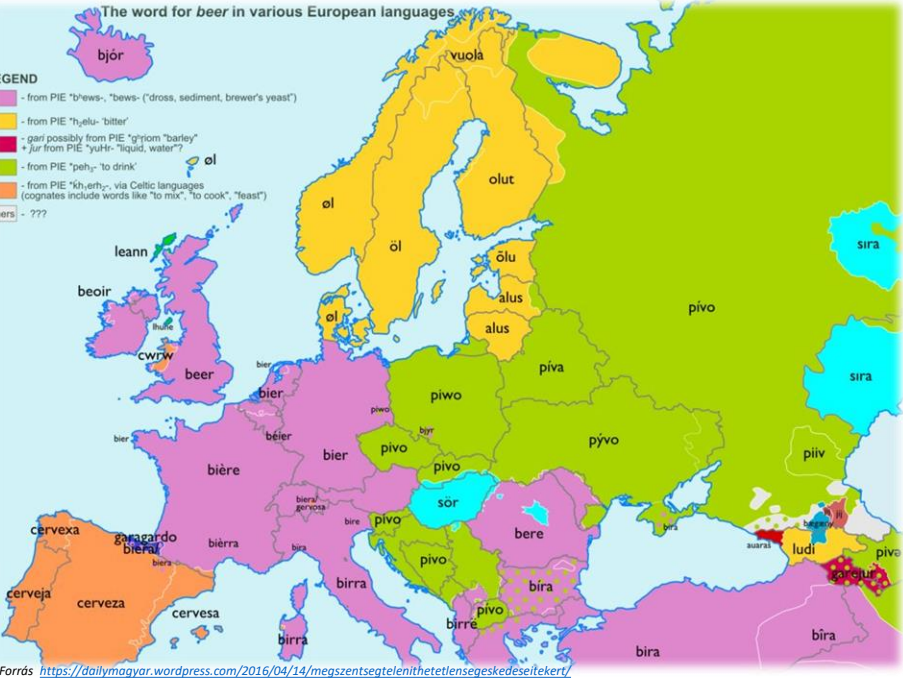
¹Department of Health Economics, Center for Public Health, Medical University of Vienna , ²Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ Pszichiátriai Klinika, ³Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Népegészség- és Járványtani Intézet, ⁴Department of Health Economics, Center for Public Health, Medical University of Vienna, Department of Psychiatry, University of Oxford

HÁTTÉR:

- A szabadságnak létezik internális és externális megközelítése, amely erőteljesen megjelenik a “capability approach” elméletben. Azonban a szabadság különböző megközelítéseinek eddig kevés figyelmet szenteltek a “capability approach” kérdőívekben és egyéb mérési eszközökön keresztüli alkalmazása során.

- Az angol és német nyelvhez képest a magyar sokkal fonetikusabb és agglutinatívabb, rugalmas szórenddel és kevesebb regionális különbséggel rendelkezik.

EREDMÉNYEK:

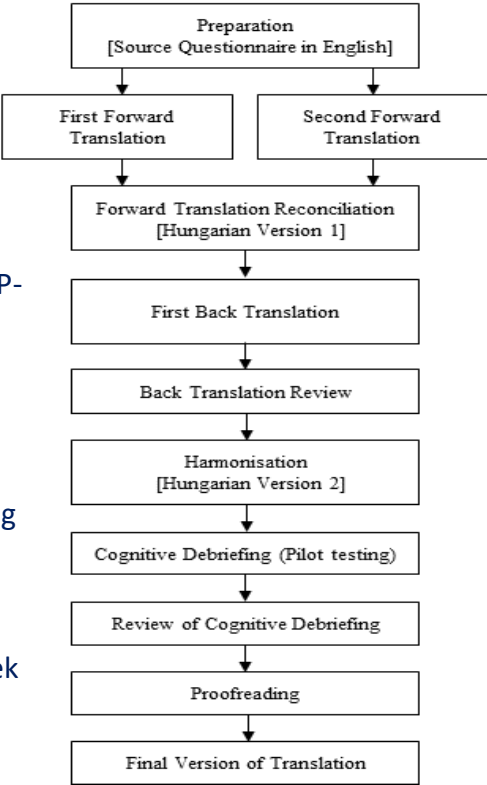
- Összesen 29 kifejezés lett angolról magyarra fordítva, köztük a kérdőív 16 fő kérdése, két további kérdés, amik nem számítanak bele a végső pontszámba, négy instrukció, hat különböző válaszlehetőség és egy magyarázó mondat.
- A legnagyobb eltéréseket az első lépésnél, vagyis az angolról magyarra fordításban lehetett megfigyelni.
- A vizsgálat azt is felfedte, hogy a szabadság internális és externális aspektusainak megkülönböztetése szempontjából jelentős nyelvi különbségek vannak, és ezek sokkal erőteljesebben jutnak érvényre a magyar, mint az angol vagy a német nyelvben.
- A fordítás minden lépésénél, valamint a validálásnál is előkerült a „képes vagyok” és a „lehetőségem van” kifejezések közötti különbség, amely az angol és német nyelvű változatok kidolgozói számára nem jelentett problémát.
- A magyar fordításnak köszönhető információk birtokában újra megvizsgálásra kerültek a jelenleg elérhető OxCAP-MH fordítások, és az angol nyelvű változatban egy kisebb változtatásra is sor került, hogy a szabadság internális és externális megközelítése koherensen jelenjen meg. A német fordítás változatlan maradt.

CÉL:

A vizsgálat célja az „Oxford CAPabilities questionnaire-Mental Health” (OxCAP-MH) nyelvi és kulturális szempontból érvényes magyar változatának kidolgozása, valamint a “capability approach” alkalmazásán keresztül a szabadság különböző értelmezésének és kifejezésének feltérképezése, nyelvi és kulturális szempontból.

MÓDSZEREK:

- Az OxCAP-MH kérdőív fordítása 2019-ben történt, a Bécsi Orvosi Egyetem Egészséggazdaságtani Tanszékének vezetésével.
- Két, egymástól független és szakképesített fordító végezte az angolról magyarra fordítást, majd a kérdőív fejlesztőjének bevonásával egyetlen célnyelvi változat készült. Ezt fordította vissza egy angol anyanyelvű szakfordító, és apróbb változtatások után elkészült az OxCAP-MH további tesztelésre készen álló magyar változata.
- Ez az előzetes kérdőív kultúrális és nyelvi validáláson ment keresztül 11 magyar anyanyelvű pszichiátriai beteg bevonásával a Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ Pszichiátriai Klinikáján. Ennek keretében a betegek a saját szavaikkal magyarázták a magyar nyelvű OxCAP-MH kérdőív kifejezéseit.

1.sz.ábra: Fordítás menete

PÉLDÁK AZ INTERNÁLIS ÉS EXTERNÁLIS MEGKÖZELÍTÉSRE:

- 4. számú kérdés: Milyen gyakran volt lehetősége az elmúlt 4 hét során örömet lelni szabadidős tevékenységekben?
- „*Én itt én azt a választ adtam, hogy soha, mert igazából én nagyon szerettem verset írni, zongorázni, meg zenét szerezni, de lehetőségem lett volna. Csak én mégis azt írtam, hogy soha. Mert ha lehetőség van, de ötlet nincs, meg ihlet, akkor soha.*”
- 9g. számú kérdés: Lehetőségem van a képzelőerőmet szabadon használni és magamat kreatív módon kifejezni (pl.: művészet, irodalom, zene stb. segítségével).
- „*Én ezt úgy értelmeztem, hogy ha ihletem van, és adottak a feltételek, akkor bármikor tudok egy darab papírtól, hogy ha muszáj, számítógép ..., semmi se állhatja útját, hogy ha ki akarom fejezni ezeket az érzéseimet, de most nincsenek.*”
- 9f. számú kérdés: Lehetőségem van szabadon eldönteni, hogyan élem az életemet.
- „*Itt egy olyan kérdés volt, amire azt írtam, hogy egyet is értek, meg nem is, mert se az egészségemet, se a cigit, se az italt nem. De talán mégis van egy fikarcnyi szabadságom még, a függőségeim ellenére.*”

KÖVETKEZTETÉS:

- A “capability approach” gyakorlati alkalmazását segítő kérdőívek tervezésekor vagy fordításakor figyelembe kell venni a mögöttes szabadságkonceptiókat.